

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

Проблемні завдання на заняттях з іноземної мови

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
студентка групи ПР-61
Молодика Аліна Олександрівна

Науковий керівник:
к. філол. наук, ст. викл.
Овсянко Олена Леонідівна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ	6
1.1 Основні риси та засади організації проблемного навчання.....	6
1.2 Методика застосування проблемного навчання.....	10
РОЗДІЛ 2 ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	16
2.1 Проблемні завдання в умовах пізнавальної активності учнів	16
2.2 Переваги та недоліки проблемних завдань.....	21
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28
ДОДАТОК А.....	32

ВСТУП

У сучасній практиці викладання іноземної мови акцент робиться на застосуванні сучасних технологій та методик, що сприяють досягненню основної мети навчання мови. Сучасна педагогіка певною мірою залежить від застосування таких методик, котрі здатні зацікавити учнів і тим самим забезпечити їх більш ефективним викладанням. Саме модель проблемного навчання відноситься до найбільш істотних напрямків нетрадиційного навчання, які зробили значний вплив на сучасну практику освіти і які мають поширення в сучасній школі.

Проблемне навчання як один із методів викладання ставало предметом дослідження в наукових працях українських (Л. Бучек [2], Н. Дмитренко [3], Н. Жолобова [4], Т. Кулецька [5], В. Павленко [7], В. Редько [10], Г. Ромашкіна [11]) та зарубіжних (І. Будас [15], М. Крайн [17], Г. Мауер [18], М. Уігар [22]) вчених.

Сьогодні проблемне навчання – це не тільки спосіб викладання, але й також концепція, що передбачає формування всебічно розвиненої особистості. Сучасні вчені все частіше звертаються до теми застосування проблемних завдань, тому що вони є одним із найяскравіших засобів активації пізнавальної активності учнів на заняттях і яке все більше зазнає масштабного поширення у педагогіці.

Актуальність обраної теми зумовлена загальною спрямованістю сучасної педагогіки на дослідження застосування проблемного навчання при вивченні іноземної мови та підсилюється необхідністю більш поглибленої систематизації та опису особливостей проблемних завдань та ситуацій.

Об'єктом дослідження є проблемні завдання на заняттях з іноземної мови.

Предметом дослідження є особливості застосування концепту проблемних завдань на заняттях з іноземної мови.

Матеріалом дослідження постали проблемні завдання та ситуації, які виникають під час вивчення та викладання іноземної мови.

Метою дослідження є аналіз концепту застосування проблемних завдань на заняттях з іноземної мови.

Поставлена мета зумовила розв'язання таких основних **завдань**:

- визначити особливості проблемного навчання як новітнього методу сучасного викладання;
- охарактеризувати проблемні завдання як засіб активізації пізнавальної активності учнів;
- описати основні методи та підходи характерні для дослідження проблемного навчання;
- проаналізувати особливості застосування проблемних завдань на заняттях з іноземної мови.

Методи дослідження. Завдання наукової розвідки об'єктивуються застосуванням комплексу як загальнонаукових, так і лінгвістичних методів: дедукція та індукція використані для опрацювання теоретичного і фактичного матеріалу; описовий метод – для узагальнення наукових концепцій і теорій; метод наукового аналізу – для аналізу особливостей застосування проблемного навчання; елементи лінгвістичного підходу використано під час характеристики проблемних завдань на практиці.

Практичне значення. Сформований фактичний матеріал, теоретичні узагальнення та наукові спостереження можуть бути використані у науково-дослідній роботі для аналізу застосування проблемного навчання на заняттях з іноземної мови; для створення навчальних видань із педагогіки. Результати дослідження можуть бути корисними також фахівцями-практикам, які займаються цією проблематикою.

Апробація результатів дослідження. Проходження педагогічної практики в мовній школі «Professional» в рамках апробації практичної частини дослідження у період з 27.01.2020-23.02.2020. Направлена стаття на XI

Міжнародну науково-практичну конференцію «Topical Issues of the Development of Modern Science». Проходження вебінару на тему «Prepare for Exams: Practice Makes Perfect», який був організований Cambridge University Press Ukraine (сертифікат виданий 05.06.2020).

Структура й обсяг бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 31 сторінка.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ

1.1 Основні риси та засади організації проблемного навчання

Наслідком бурхливого розвитку різноманітних освітніх реформ у багатьох країнах світу є суттєвий зріст рівня освіти нації, здатності максимально використовувати її інтелектуальний потенціал, а також розвивати передові технології [11]. Так як система освіти в нашій країні поступово модернізується, то і роль іноземних мов у вихованні всебічно розвиненої особистості значно збільшується.

У сучасній практиці викладання іноземної мови акцент робиться на застосуванні сучасних технологій та методик, що сприяють досягненню основної мети навчання мови, а саме формування комунікативної компетенції, яка включає:

- мовленеву компетенцію (здатність учня здійснювати спілкування у всіх видах мовленнєвої діяльності);
- мовну компетенцію (здатність використовувати мовні знання для вираження комунікативного наміру у відповідній ситуації спілкування);
- соціокультурну (вміння будувати міжкультурне спілкування);
- навчально-пізнавальну (здатність самостійно оволодівати іноземною мовою з використанням сучасних технологій).

На сьогоднішній день важко уявити сучасного компетентного кваліфікованого фахівця, який не володів би іноземною мовою. Сама англійська мова міцно увійшла в наше життя і стала обов'язковою вимогою, яка пред'являється кожному випускнику школи чи університету. А оскільки змінюються вимоги, то має змінюватися і реформуватися освіта, разом з її методиками та технологіями.

Однією з таких методик є технологія застосування проблемного навчання. Очевидним є, що авторитарне викладання, що склалося в школі протягом багатьох десятиріч років, знеособлює учня, робить його безініціативним, тобто стирає ті якості, якими повинна володіти високоосвічена людина [7, с. 130]. Тому сьогодні увага звертається на створення в школі такого освітнього середовища, в якому відбувається соціалізація і розвиток особистості дитини.

Саме від того, як засвоюється матеріал залежить успішність досягнення результату. Викладачеві необхідно перетворити навчальний процес з нудного, одноманітного в цікавий та захоплюючий [7, с. 133]. Однією з ефективних технологій, що сприяють пізнавальній мотивації, є проблемне навчання.

Проблемне навчання передбачає нову структуру уроку, при якій відводиться велике місце самостійній роботі учням. Однак роль викладача при цьому не зменшується, а зростає, так як йому необхідно чітко управляти навчальним процесом і давати учням конкретні завдання, стежити за ходом їх виконання, аналізувати правильність розумової діяльності школярів, контролювати кінцевий результат виконання завдань здійснювати індивідуальний і диференційований підхід до учнів.

А. Дістерверг зазначав, що поганий вчитель підносить учням істину, а хороший вчить її знаходити. У цьому твердженні і закладені засади проблемного навчання [3, с. 248].

Саме тому застосування технології проблемного навчання у педагогічній практиці є одним з найбільш результативних шляхів розвитку пізнавальної активності учнів на заняттях та є ефективним засобом, який допомагає учню повірити в себе та свої можливості.

Проблемне навчання – це форма розвиваючого викладання, мета якого полягає у системі проблемних завдань різного рівня складності, шляхом вирішення яких учні отримують нові знання та досвід, а через це відбувається

розвиток і становлення творчих здібностей: уяви, пізнавальної активності, продуктивного мислення та інтелектуальних емоцій [5].

Історичні витоки проблемного навчання датовані 1894 р., коли американський філософ, педагог і психолог Дж. Дьюї заснував експериментальну школу, в якій проводилася ігрова та трудова діяльність, замість типового навчання. Нові принципи навчання, методи та прийоми, що застосовувалися в цій школі набули поширення в 20-30 роках ХХ століття [3, с. 6].

Причини виникнення проблемного навчання в сучасному освітньому просторі з'явилися в результаті наступних спостережень:

- відсутність досвіду дослідницької діяльності;
- дефіцит навичок працювати в групі;
- недолік виховної роботи, спрямований на розвиток комунікабельності;
- наявність невірно організованої диференціації з боку учителя, яка принижує слабких і затверджує пріоритет сильних учнів [3, с. 48].

За допомогою застосування проблемного навчання учні отримують знання не шляхом запам'ятовування їх у готовому виді, а в результаті розумової діяльності над вирішенням проблемних завдань на основі змісту предмета. Проблемне навчання використовується як на етапі введення навчального матеріалу, так і на етапі його закріплення в процесі мовної практики на різних етапах навчання школярів та студентів.

Застосовуючи метод проблемного навчання на уроках з іноземної мови можна вирішити наступні завдання:

- визначити потенціал кожного учня окремо;
- навчитися напружувати розумову діяльність, так як в жодному підручнику немає вже готових відповідей на запитання;
- вміти чути один одного та поважати думку співрозмовника;
- зацікавити учнів у пізнанні навколишнього світу;

- змінити роль викладача (вчитель – не контролер, а наставник, радник, джерело інформації) [1, с. 84].

Проблемні завдання на уроках іноземної мови мають практичну значимість у формуванні особистості, так як учні обговорюють проблеми з будь-якої сфери: історія та географія, література та музика, екологія та біологія [18, с. 56]. Інтегровані уроки сприяють створенню цілісного сприйняття навколишнього світу: готують учнів до культурного, професійного та особистого спілкування, розвивають уяву, фантазію і мислення, стимулюють інтерес, підтримують високу мотивацію до вивчення іноземних мов, долучають до культурної спадщини і духовних цінностей не лише свого народу, але й інших народів усього світу.

Таким чином, проблемне навчання доповнює традиційне ілюстративно-пояснювальне навчання студентів. Разом з тим воно сприяє руйнуванню старих стереотипів пасивного навчання та спонукає студентів до спільного з викладачем пошуку відповідей на складні життєві питання, використовуючи при цьому не рідну, а іноземну мову.

Проаналізувавши все вищесказане, можна виділити наступні особливості проблемного навчання:

- учні самі створюють план вирішення проблеми і видобутку знань та складають алгоритм вивчення проблеми;
- проблема – це рушійна сила, свого роду відправна точка на шляху до отримання знань;
- роль вчителя полягає лише в тому, щоб спрямовувати та коректувати дії учня в процесі вирішення проблемної ситуації;
- учні – активні учасники спільного вивчення, рефлексивного мислення, навчаються в процесі вирішення проблеми.

Проблемна ситуація викликає когнітивні труднощі, для подолання яких учні повинні здобути нові знання або докласти інтелектуальних зусиль. Це інтелектуальне ускладнення, яке перешкоджає вирішенню пізнавальної чи

практичної проблеми, стимулює пошук нових знань чи нових способів дії, за допомогою яких воно (це ускладнення) долається.

Проблемні ситуації поділяються на об'єктивні (ситуація встановлюється вчителем) та суб'єктивні (психологічний стан інтелектуального ускладнення при вирішенні проблеми) [15].

Вчена М. Чепіль виокремлює чотири взаємозв'язані функції проблемної ситуації:

- стимулююча;
- навчальна;
- організуюча;
- контролююча [12, с. 112-115].

Згідно з її спостереженнями, проблемна ситуація стимулює мовну діяльність, збільшує її об'єм і різноманітність форм висловлювання, а також сприяє міцності формованих мовних навичок і умінь. Проблемна ситуація, усвідомлена і прийнята учнями, переростає в проблему. Проблема з вказівкою параметрів і умов рішення є проблемним завданням [12, с. 122].

Таким чином, системна робота з реалізації проблемного підходу в навчанні іноземної мови стимулює пізнавальну активність учнів, яка орієнтує їх на витяг конкретної інформації і розвиток умінь її обробки, забезпечує формування психолінгвістичних механізмів прогнозування змісту прочитаного або прослуханого тексту, активізує мовно-розумову діяльність і творчість учнів, сприяє формуванню культури мислення і соціальному розвитку учнів в процесі іншомовної освіти.

1.2 Методика застосування проблемного навчання

Останнім часом все більшого поширення набуває орієнтація на такий тип навчання, який стимулює інтелектуальний і моральний розвиток особистості учня, активізує його потенційні можливості, формує критичне

мислення. Такому типу навчання відповідають особистісно-діяльнісний і комунікативний підходи в навчанні англійської мови.

Ці підходи можуть бути схематично представлені як дві точки однієї лінії розумового процесу: все починається з постановки проблеми і виникнення проблемної ситуації, а закінчується її рішенням, матеріалізованим у проекті [8].

Головною та перспективною, проте досить складною задачею, що стоїть перед викладачами іноземної мови є максимальний розвиток комунікативних здібностей учня. Для вирішення цієї проблеми потрібно, з одного боку, засвоїти новітні методи викладання, направлені на розвиток усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності, формування лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної компетенцій, а з іншого, створити принципово нові навчальні матеріали, які зможуть ефективно навчити учнів володіти іноземною мовою.

Сутність методів проблемного навчання полягає в наступному: в процесі розгляду проблемної ситуації вони здатні викликати інтерес, спонукають до аналізу проблеми та змушують висувати припущення щодо вирішення проблеми і перевіряти правильність цих припущень [8].

Специфіка предмета іноземної мови полягає в ситуативності, яка, в свою чергу, обумовлена високою значимістю не тільки лінгвістичних, але і екстралінгвістичних прийомів комунікації; необхідністю активізації в навчальному процесі ситуацій, що відповідають потребам учнів і спрямованих на розвиток у них умінь і навичок міжкультурного спілкування.

Робота з інформацією англійською мовою вимагає формування певних інтелектуальних умінь: вміння аналізувати інформацію; відбирати необхідні факти, вибудовуючи їх в логічній послідовності; вміння висувати аргументи і контраргументи. Тому процес навчання англійської мови можна ефективно актуалізувати шляхом проблематизації навчального процесу з використанням інформаційних джерел. Навчання іноземної мови в сучасних швидко мінливих

умовах передбачає застосування методів активізації і проблематизації мовної освіти.

Вчена-методист О. Пометун охарактеризувала наступні методи проблемного навчання при вивченні іноземної мови.

Метод навчально-тематичної дискусії: дискусія має певну динаміку, в якій чітко виділяються три етапи: зав'язка, колективне обговорення та підведення підсумків. Тема подається у вигляді розумової задачі, для вирішення якої необхідні роздуми. Завдання повинні відповідати інтересам і віковим потребам учнів. Тільки тоді дискусія сприймається як життєва, актуальна і значуща [9, с. 88]. Таким чином, можна узагальнити, що в залежності від ступеня залучення учнів у спільний пошук вирішення поставленої проблеми, з'являється дух конкурентності та зацікавленості. При підведенні підсумків дискусії, необхідно прийти до певного позитивного результату в межах відведеного часу.

Метод «круглого столу»: колективний обмін думками, спільний пошук істини визнається одним з ефективних методів вивчення іноземної мови. Такий метод, як правило, застосовується при зустрічах з носіями мови, з людьми, що побували в туристичних поїздках в різних країнах. Учні залучаються до підготовки питань для «круглого столу». Захід планується таким чином, щоб участь брали всі присутні, а не тільки ведучий та запрошені гості [9, с. 96].

Case study – це інтерактивний метод навчання, заснований на проблемно-ситуаційному аналізі та вирішенні учнями конкретних навчальних ситуацій [9, с. 103]. У науковому світі батьківщиною цього методу навчання прийнято вважати Сполучені Штати Америки, а саме Гарвардський університет [31].

Структура методу *case study* побудована таким чином, що учні стикаються з конкретною ситуацією, яка безпосередньо пов'язана з практичним аспектом повсякденного життя. Далі їм необхідно виявити

протиріччя, обговорити їх іноземною мовою, виявити альтернативні шляхи розв'язання і потім запропонувати свій власний варіант їх рішення, який учні грамотно обґрунтовують, а потім презентують перед однокласниками [9, с. 105].

М. Крайн переконаний, що метод *case study* є інтерактивним методом навчання, основною метою якого є створення комфортних умов навчання, при яких учні будуть відчувати свою успішність та інтелектуальну самостійність, що підвищить ефективність і продуктивність освітнього процесу [17, с. 142].

Проаналізувавши вищезазначені методи, можна дійти висновку, що перш за все, методи проблемного навчання у відсутності мовного середовища допомагають моделювати ситуації, що сприяють ефективному розвитку з одного боку таких видів мовленнєвої діяльності як читання, аудіювання та говоріння іноземною мовою, а, з іншого боку, певних професійних навичок.

По-друге, вони допомагають сформувати ряд аналітичних, творчих і соціальних навичок, серед яких: вміння приймати рішення, в тому числі і в складних, стресових ситуаціях, вміння швидко і адекватно реагувати на отриману інформацію, в тому числі і в іншомовному просторі.

Сучасна лінгводидактика ставить перед собою завдання наблизити умови навчального процесу до умов живого спілкування. Так як в реальному процесі комунікації і в процесі навчання види мовленнєвої діяльності завжди виступають у тісній взаємодії, виправданим є паралельне навчання рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності.

Через появу певної перешкоди на шляху до досягнення цілі, створюються проблемні ситуації, кожна з яких має свій ступінь проблемності.

У сучасній педагогіці було розроблено три рівні проблемних завдань:

- лінгвістичний;
- комунікативний;
- духовно-пізнавальний [3, с. 223].

Всі ці завдання передбачають три площини їх розгляду:

- площина аспектів мови;
- площина видів мовленнєвої діяльності;
- площина рівнів проблемності [3, с. 225].

На лінгвістичному рівні проблемні завдання націлені на засвоєння фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу. Вони відображають проблеми мовного і лінгвокраїнознавського характеру. Думка сконцентрована на процесі навчання шляхом зіставлення рідної і досліджуваної іноземної мов, в яких поняття можуть збігатися, частково або повністю розходитися, а також взагалі бути відсутніми [3, с. 254].

Комунікативний рівень містить комунікативні проблеми, співвідносні з рівнями мовної діяльності: говоріння, аудіювання, письма, читання, переклад [3, с. 258].

Згідно зі словами Н. Дмитренко, саме на основі цікавих образів наочності краще за все формувати лінгво-пізнавальні завдання, в той час як комунікативно-пізнавальні мають будуватися шляхом моделювання життєвих ситуацій, які були б посильними для учнів та викликали б їхній інтерес. Духовно-пізнавальні завдання мають базуватися на способах розв'язання проблем їхнього внутрішнього світу [3, с. 261].

Призначення проблемного навчання на уроках англійської мови наступне:

- необхідність розвитку вміння вчитися докорінно змінює характер взаємовідносин між учителем і учнем, дозволяє по-новому поглянути на оптимізацію навчального процесу і переосмислити існуючі методи викладання англійської мови;
- створюється атмосфера невимушеного спілкування, де змінюється роль учителя. Педагог бере активну участь в проектній діяльності, як помічник, радник чи джерело інформації;
- проблемні питання поставлені учню припускають використання його життєвого досвіду;

- проблемне навчання на уроках англійської мови має практичну значимість у формуванні особистості, тому що учні обговорюють проблеми, пов'язані з різними сферами життя, що сприяє створенню цілісного сприйняття навколишнього світу;

- розвиваються навички аудіювання, монологічного та діалогічного мовлення;

- проблемне навчання вчить дітей здобувати знання самостійно, оживляє і активізує освітній процес, виключає бездумне заучування і переказ «книжкових» знань, розвиває активне мислення, творчу самостійність учнів.

Таким чином, використання методів проблемного навчання під час вивчення або викладання іноземної мови сприяє підвищенню ефективності іншомовної підготовки поряд з удосконаленням професійних навичок, створює передумови внутрішньої мотивації, сприяє розвитку індивідуальних здібностей і творчих навичок; дозволяє опановувати способи пізнання; наділяє здатністю саморозвитку і самонавчання. Проблемне навчання на уроках іноземних мов допомагає знайти найбільш ефективні шляхи та способи перебудови репродуктивного мислення на продуктивне і творче.

РОЗДІЛ 2

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

2.1 Проблемні завдання в умовах пізнавальної активності учнів

Проблема – це складне становище, питання чи завдання, що вимагає дій, спрямованих в першу чергу на дослідження всього, що пов'язано з цією проблемною ситуацією. Уміння бачити проблеми – інтегральна властивість мислення. Розвивається вона протягом тривалого часу в найрізноманітніших видах діяльності [11].

Проблема пізнавальної активності – одна з вічних проблем педагогіки. Ця проблема і сьогодні залишається вкрай актуальною. Необхідно збагачувати навчальний процес цікавим змістом, новими формами і прийомами роботи [10]. Зміст знань містить в собі можливості по-новому проникнути в уже відоме, відкривати в існуючих знаннях нові грані, розглядати їх під новим кутом зору і відчувати при цьому глибоке почуття задоволення, що тепер знання з предмету стали глибшими і ґрунтовнішими.

Пізнавальна активність (*cognitive activity*) – це дія емоційно-оцінного ставлення учня до процесу і результату пізнання, яке проявляється в прагненні людини вчитися, долаючи на шляху набуття знань певні труднощі, докладаючи максимум вольових зусиль та енергії в розумовій роботі [12, с. 156].

Пізнавальна активність має пошуковий характер. Саме вона підштовхує учня до активного, а головне – самостійного, пошуку відповідей на питання, котрі в нього виникли. У той же час пошукова діяльність учня супроводжується захопленням, радістю від успіху та емоційний підйом, які він відчуває під час вдалого розв'язання проблемних завдань.

Інтенсифікація навчальної діяльності школярів на індивідуально-психологічному рівні і в колективно-психологічному плані сприяє з'єднанню комунікативно-діяльнісного, соціокультурного і проблемного підходів при розвитку комунікативної та соціокультурної освіченості школярів в умовах іншомовного навчального спілкування [14].

Стосовно іноземних мов як навчального предмета, ця інтеграція повинна проявлятися в моделюванні такого іншомовного спілкування, в умовах якого цілеспрямовано і послідовно здійснюється управління розвитком інтелектуальних здібностей учнів, а також формуванням соціальних потреб і ціннісних орієнтацій особистості в процесі оволодіння програмним комплексом іншомовних знань, мовних навичок і комунікативно-мовленнєвих умінь.

Активізації розумової та мовної діяльності школярів на уроках іноземної мови сприяє створення різнопланової навчальної програми, яка може включати:

- пошуково-ігрові завдання (побудовані на основі відомих в психології завдань на кмітливість);
- комунікативно-пошукові завдання;
- лінгвістично-пошукові завдання [10].

Цільовим призначенням *пошуково-ігрових завдань* є розвиток і вдосконалення в учнів певних якостей сприйняття, мислення, спостережливості, кмітливості, уваги і пам'яті в процесі формування та вдосконалення їх мовних навичок і комунікативно-мовленнєвих умінь.

Порівняємо для прикладу наступні дві вправи.

(1) *Answer the questions after reading the text.*

Neil lives in a big city in England. He has three pets. They are his favourite cats. One of them is ginger, the second cat is grey and the third one is white. Ginger cat's name is Jack. The name of the grey cat is Sam. And the name of the white one is Cory. Neil loves these cats with all his heart.

- *Does Neil live in Germany?*
- *How many pets does Neil have?*
- *Does Neil live in a village?*
- *What colour is Jack?*

(2) Answer the questions and complete the table after reading the text.

Neil lives in a big city in England. He has three wonderful pets whom he loves with all his heart. They are three cats: Jack, Sam and Cory. One cat is ginger, the second one is grey and the third one is white. The name of the white cat is not Cory. Cory is not white, and Jack is not white either.

So, what colour is Sam? And what is the name of the white cat?

Complete the table:

<i>Cat's colour</i>	<i>Ginger</i>	<i>Grey</i>	<i>White</i>
<i>Cat's name</i>			
<i>Jack</i>			
<i>Sam</i>			
<i>Cory</i>			

Give the answers to the questions:

- *Is Jack white?*
- *Is Jack ginger or white?*
- *Is Cory white or grey?*

У плані навчально-мовленнєвої діяльності цільове призначення цих двох вправ однакове, так як вони обидві слугують засобом розвитку на початковому етапі умінь самостійно читати іноземною мовою і відповідати на питання згідно з текстом, проте ступінь інтенсивності розумової діяльності учнів у другому випадку трохи вище, ніж в першому.

Порівняння цих двох вправ є яскравим прикладом, того, як застосування проблемних завдань на заняттях з іноземної мови може значно підвищити рівень пізнавальної активності учнів.

Метою використання *комунікативно-пошукових завдань* є формування в учнів як знань про комунікативне значення і призначення досліджуваних мовних одиниць, так і умінь оформлювати іноземну мову відповідно до її передбачуваного комунікативного змісту, а також умінь адекватно її інтерпретувати в процесі усного або письмового сприйняття.

Останнім часом все більшої популярності починають набувати завдання такого роду, цільовим призначенням яких є розвиток в учнів навичок діалогічного і монологічного мовлення, а також збагачення їх знань про різні аспекти культури поведінки людини в ситуаціях побутового спілкування [2].

Наприклад:

- *Discuss with a classmate what are you going to do next weekends (where will you be, what will you do and with whom).*

- *Imagine a situation! You are going to spend your summer in the international camp which is located in Ukraine. You have to speak only English and your duty will be to help foreigners with their accommodation. Twelve-year-old Steve Anders is new in this camp. You need to help him to get to his room. Ask Steve about himself in order to fill his personal details in the guest information card.*

Крім розглянутих вище пошукових вправ з яскраво вираженою комунікативною спрямованістю, існують ще *лінгвістично-пошукові завдання*, діапазон методичного застосування яких в сучасних умовах викладання іноземних мов може бути обмежений у порівнянні з попередніми, але тим не менше вони можуть бути цікаві для учнів з філологічними інтересами.

Неможливо вивчити іноземну мову без знання лексики. При засвоєнні лексики часто застосовуються лінгвістичні завдання, метою яких є не безпосереднє оволодіння мовною діяльністю, а засвоєння мовних форм і їх значень.

Введення нової лексики рекомендується здійснювати в класі, причому робити акцент на запам'ятовуванні слова і засвоєння способів його вживання вже на уроці, щоб уникнути перевантаження учнів домашнім завданням. Уже

на цьому етапі учні стають лінгвістами – дослідниками, які аналізують представлений матеріал, висувають гіпотези, здійснюють синтез, і роблять висновки.

Лексика вводиться трьома блоками:

- Інтернаціональні слова – слова або вирази, які вживаються у багатьох мовах з одним і тим же значенням. Наприклад: *industry* [23], *official* [24].

Інтернаціональні і співзвучні словам рідної мови лексичні одиниці вводяться таким чином, щоб розвивати мовну здогадку і полегшити запам'ятовування слів. Обов'язково відпрацьовуються всі можливі похідні від даного слова, що дозволяє застосувати вивчений матеріал (правила словотворення) в нових умовах [22, с. 45].

- Слова, про значення яких можна здогадатися (слова, що складаються із знайомих словотворчих елементів). Наприклад: *careful* (*care* + *ful*); *carefully* (*careful* + *ly*) [25].

Відповідно до словотворчих елементів учні визначають приналежність слова до певної частини мови, прогнозують інші можливі похідні, а потім здогадуються про значення слова, виходячи зі знайомого кореня або контексту, наданого вчителем.

- Контекст, в якому використовуються нові слова: *kingdom* (*n*): *a kingdom – kingdoms* [26]. *A kingdom is a country ruled by a king or a queen.* (Королівство – це країна, яка керується королем чи королевою).

При постановці проблемного завдання на визначення слова на основі контексту учень встановлює зв'язки між словами та іншими елементами тексту, аналізує його, визначає місце цього слова в контексті, в результаті чого здійснюється мимовільне запам'ятовування.

Сучасна педагогіка включає в себе застосування величезної кількості додатків для вивчення іноземної мови, котрі шляхом зацікавлення учнів та підвищення їхньої пізнавальної активності, дозволяють розширити знання з обраної мови. Вони спрямовані на використання проблемних завдань, які

викликають більше захоплення серед учнів, аніж під час одноманітних класичних занять з підручником. Серед них: Duolingo [27], Eslgamesplus [28], Fluentu [29], Gamestolearnenglish [30], Learnenglish [32], Lingualeo [33], Puzzle English [34] та ін.

Наведемо приклад проблемного завдання на закріплення знань з граматики, застосовуючи додаток «Gamestolearnenglish». В ході уроку вчитель пропонує виконати вправу, мета якої полягає в завершенні речення, застосовуючи умовний тип (додаток А).

Безумовно, застосування інтерактивних та ілюстративних інноваційних технологій у процесі проблемного навчання сприяє як підвищенню зацікавленості учнів до навчального процесу, так і розширенню та закріпленню знань.

Застосування в навчальному процесі проблемних ситуацій допомагає вчителю виконати одне з важливих завдань, поставлених реформою сучасної школи – формувати в учнів самостійне, активне, творче мислення. Розвиток таких здібностей може здійснюватися лише під час творчої та самостійної діяльності учнів, спеціально організованої вчителем в процесі навчання. Тому педагог повинен знати про ті умови, які слід створити для учнів, щоб стимулювати їхню пізнавальну активність.

2.2 Переваги та недоліки проблемних завдань

На сьогоднішній день умови успішної організації проблемного навчання і створення проблемних завдань розкриті і всебічно вивчені. Знання викладача з предмета мають бути глибокими, крім того він повинен володіти методикою проблемного навчання, яка передбачає вміння діалогічного компетентного спілкування з учнями [5].

Вивчення іноземної мови сильно відрізняється від вивчення будь-якої іншої дисципліни; зазвичай мова є засобом навчання, а не об'єктом. В рамках

проблемного навчання результатом цієї відзнаки є зовсім інший погляд на аспект співвідношення ролі фактів і розуміння (сенсу). При вивченні іноземної мови розуміння має величезне значення, проте вивчення «вихідних фактів» (raw facts) [23] грає набагато більшу роль, ніж при вивченні інших дисциплін.

Очевидними є переваги проблемного навчання. Перш за все, це стосується великих можливостей для розвитку спостережливості та допитливості, активізації мислення та пізнавальної активності учнів. Крім того, воно сприяє розвитку відповідальності, рішучості, самокритичності, ініціативності, нестандартності мислення і багатьох інших факторів. Важливим є те, що проблемне навчання в змозі закріпити придбані знання, оскільки вони добуваються шляхом самостійної роботи.

Порівнюючи з традиційним навчанням, проблемне має безліч переваг, так як:

- навчає учня вмінню критично, творчо чи логічно мислити;
- створює більш доказовий навчальний матеріал, що сприяє зміні пізнань на переконання;
- воно викликає емоційні почуття, такі як радісне задоволення та почуття впевненості в необмеженості своїх можливостей і сил, саме це викликає зацікавленість серед учнів та формує їхнє серйозне захоплення науковими знаннями.

Проблемне навчання передбачає розтягнуте в часі вирішення завдання, оскільки пов'язане з дослідженням. Учень перетворюється на діяча, який займається питанням вирішення певної творчої проблеми чи завдання [1, с. 79].

Під час ознайомлення учнів з методом проблемного навчання, можна використати наступну кейс-вправу з теми «Подорож»:

You are going on a trip, but do not know which place to choose. One your friend advises you to go to Paris. Will you agree with his advice? What do you think about this trip? Try to convince him that he/she is wrong.

You have to use the next words and word combinations:

«Yes», «No», «I don't know», «I am not sure», «He is right», «He said what I wanted to say», «I agree entirely», «No, because...», «I don't agree, because...», «I know and furthermore...», «You are wrong, because...» [12, с. 141].

Таким чином, учень не виходить із стану безперервного міркування над завданням, аж поки воно не буде вирішене. За рахунок цієї незавершеності формуються міцні навички, досвід та знання іноземної мови.

Іншою великою перевагою використання методу проблемного навчання є те, що він допомагає учням досягти більш глибокого розуміння. Поверхнєве навчання часто є проблемою при оволодінні іноземною мовою [1, с. 83]. Наприклад, учні замість того, щоб спробувати зрозуміти, коли і як використовувати ту чи іншу лексику, просто заучують всі слова з певної теми, щоб після відповіді біля дошки, відразу їх забути.

На заняттях в рамках проблемного навчання лексика завжди вводиться в форматі реальної ситуації, а не списком слів; учні не пасивно сприймають нові знання, навпаки, від них потребуються активні дії для отримання цих знань. Відчуття самого себе невід'ємною частиною своєї групи також мотивує учнів до пізнання більше, аніж просто необхідність скласти іспит.

Але чому ж так важко сконструювати проблемну ситуацію в рамках курсу іноземної мови? При вивченні бізнесу або медицини легко використовувати реальну проблему з реального життя. При вивченні природничих наук можна користуватися науковими журналами, в яких міститься достатня кількість проблемних ситуацій. У сфері вивчення мов, однак, немає ні очевидних «реальних ситуацій», ні наукових журналів, в яких би описувалися останні досягнення, які підходять для конструювання проблем. Складність полягає в підборі правдивого, прийняттого контексту для створення проблеми.

Оскільки пошук відповідного контексту є надзвичайно важким заняттям, якщо намагатися створювати чисто мовну проблему (а ідеї

закінчатися досить швидко), то більш реалістичним підходом могло б бути комбінування вивчення іноземної мови з іншими дисциплінами [4].

Ще однією складністю, з якою часто стикаються викладачі іноземної мови, є схильність учнів вдаватися до допомоги рідної мови при обговоренні рішень більше, ніж це дійсно потрібно. В умовах проблемного навчання це стає перешкодою, оскільки спілкування мовою, що вивчається є основною ідеєю мовної освіти з використанням методу проблемного навчання. Невиконання цієї вимоги зменшить, а то й повністю знищить, всі переваги цього методу.

Якщо рівень володіння мовою недостатній для виконання запропонованого завдання, запал творчості і ентузіазм неодмінно вгаснуть і поступляться місцем почуттю незадоволеності і розчарування. Баланс слід шукати для кожної окремої групи учнів [20, с. 8]. Це ще один приклад того, наскільки більше зусиль вимагається від викладача при використанні методу проблемного навчання, ніж при традиційних методах вивчення іноземних мов. Крім того, як і при програмованому навчанні, розробка технології проблемного навчання вимагає від викладача великої педагогічної майстерності. Мабуть, саме ці обставини не дозволяють широко застосовувати проблемне навчання.

Перед початком планування курсу проблемного навчання викладачеві потрібно вирішити, чи змінювати існуючу програму навчання фрагментарно, створюючи «гібридний» курс, або ж планувати її з нуля з урахуванням всіх умов, передбачуваних методом проблемного навчання [17, с. 142]. Тут думки розходяться, обидва підходи мають свої плюси і мінуси. Однак, найбільш популярним підходом є так званий «плавний старт», при якому елементи проблемного навчання вводяться поступово, а згодом, оцінивши результати, можна спробувати розширити використання цього методу. Порівняння результатів використання обох підходів може показати, який з них більш прийнятний.

Дуже важливим аспектом при використанні проблемного навчання є пізнавальний аспект. Питання про те, які знання, інформація та джерела є релевантними для вирішення конкретної проблемної ситуації [2]. Потрібно приділити часу і докласти зусиль для того, щоб допомогти учням, які не мають досвіду вирішення проблемних ситуацій, зрозуміти, як оцінити свої знання і навички, як шукати і використовувати різні джерела.

На завершення слід сказати, що цінність і правильність ідей, викладених вище можна підтвердити або спростувати, тільки випробувавши їх на практиці.

Також варто відзначити, що застосування методу проблемного навчання при викладанні іноземної мови є важкою задачею для будь-якого викладача, який зважився на експеримент. На перший погляд здається, що метод проблемного навчання більше підходить для дисциплін, що мають тісний зв'язок з реальним світом і щоденним життям. Однак, як це не парадоксально, мало що є більш реальним і щоденним, ніж людське спілкування і мова.

ВИСНОВКИ

Результатом проведеного нами дослідження став аналіз концепту проблемних завдань на заняттях з іноземної мови. Теоретико-методологічне підґрунтя виконаної роботи складається на основі досліджень українських та зарубіжних науковців із релевантних проблем.

Огляд теоретичних джерел засвідчує, що вчені неодноразово займалися вивченням та аналізом проблемного навчання. Однак, на теренах сучасної педагогіки простежується недостатня системність застосування проблемних ситуацій у викладацькому процесі.

Методи викладання, які панували в шкільній освіті протягом багатьох десятиріч, позбавили учнів самостійності та ініціативності. Саме тому сучасна школа ставить сьогодні перед собою мету створити такі умови навчання, в яких відбувається розвиток особистості дитини.

Сучасна освіта постійно змінюється і реформується, а разом з нею мають розвиватися методи та методики викладання. Однією з таких методик є застосування проблемного навчання.

Основні результати проведеного дослідження можна сформулювати таким чином:

- методика проблемного навчання доповнює традиційне ілюстративно-пояснювальне навчання студентів. Разом з тим воно сприяє руйнуванню старих стереотипів пасивного навчання та спонукає студентів до спільного з викладачем пошуку відповідей на складні життєві питання, використовуючи при цьому не рідну, а іноземну мову;

- проблемне навчання передбачає нову структуру уроку, при якій відводиться велике місце самостійній роботі учням. Однак роль викладача при цьому не зменшується, а зростає, так як йому необхідно чітко управляти навчальним процесом і давати учням конкретні завдання;

- застосування методу проблемного навчання полягає в збагаченні і розширенні досвіду учнів, розвитку пізнавальної активності та самостійності,

застосуванні критичного мислення, а також слугує опорою для автономного навчання і систематизації вивченого;

- за допомогою застосування проблемного навчання учні отримують знання не шляхом запам'ятовування їх у готовому виді, а в результаті розумової діяльності над вирішенням проблемних завдань на основі змісту предмета. Проблемне навчання використовується як на етапі введення навчального матеріалу, так і на етапі його закріплення в процесі мовної практики.

Результати проведеного нами дослідження можуть стати основою для подальших фундаментальних пошуків з питання вивчення особливостей застосування проблемного навчання на заняттях з іноземної мови у сучасному англомовному комунікативному просторі.

Я, Молодика Аліна Олександрівна, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «Проблемні завдання на заняттях з іноземної мови» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалася принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська Т. П. Проблемно-орієнтоване навчання у викладанні англійської мови як іноземної : навч. посіб. / Т. П. Барановська. – Вінниця, 2017. – 164 с.
2. Бучек Л. С. Активізація розумової та пізнавальної діяльності шляхом впровадження в навчальний процес інноваційних технологій / Л. С. Бучек. – Львів : Львівський державний університет, 2015. – С. 4.
3. Дмітренко Н. Є. Застосування проблемно-орієнтованого навчання на заняттях з іноземної мови у вищому навчальному закладі / Н. Є. Дмітренко. – Київ : Планер, 2016. – 375 с.
4. Жолобова Н. О. Методика та технологія : види та умови створення проблемних ситуацій на уроці іноземної мови / Н. О. Жолобова. – Київ, 2014. – С. 10.
5. Кулецька Т. Ю. Використання проблемних ситуацій на уроках англійської мови в початкових класах / Т. Ю. Кулецька // Український психолого-педагогічний вісник. – Київ : Педагогічний інститут Київського університету ім. Б. Грінченка, 2016. – Вип. №18. – С. 9.
6. Куриш С. Застосування інформаційних технологій у процесі вивчення іноземних мов / С. Куриш. – Київ, 2013. – С. 46–47.
7. Павленко В. В. Проблемне навчання: становлення, сутність, перспективи / В. В. Павленко. – Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2013. – С. 126–134.
8. Петрова А. Мова, освіта, культура: інтеграційні тенденції в сучасному світі / А. Петрова. – Вінниця : Нілан – ЛТД, 2016. – С. 117–119.
9. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні методи навчання : навч. посіб. / О. Пометун. – Київ : А. С. К., 2014. – 192 с.

10. Редько В. Комунікативно-діяльнісна, культурологічна і професійно-орієнтована парадигма змісту іншомовної освіти старшокласників / В. Редько. – Київ, 2014. – С. 22–23.
11. Ромашкіна Г. І. Шляхи створення проблемних ситуацій на уроці іноземної мови / Г. І. Ромашкіна. – Умань : Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини, 2015. – С. 18–19.
12. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. / М. М. Чепіль. – Київ : Академвидав, 2014. – 224 с.
13. Becerra-Labra C. Effects of a Problem-based Structure of Contents on Conceptual Learning and the Ability to Solve Problems / C. Becerra-Labra. – International Journal of Education, 2016. – P. 1235–1253.
14. Block D. Second Language Identities / D. Block. – London : Continuum, 2015. – P. 16.
15. Budas I. Assessment of Foreign Language Proficiency in Problem-based Learning / I. Budas // European Humanities Studies: State and Society. – 2016. – P. 30.
16. Carrera F. English Language Teaching Methodology / F. Carrera. – Southbank Publishing, 2015. – 134 p.
17. Krain M. The Effects of Case-based Approaches on Student Knowledge, Attitudes, and Engagement / M. Krain. – Journal on Excellence in College Teaching, 2016. – P. 131–153.
18. Maurer H. PBL in European Studies / H. Maurer. – The Higher Education Academy, 2016. – 94 p.
19. Mora J. Second-language Teaching Methods: Principles and Procedures / J. Mora. – 2014. – 28 p.
20. Randall M. Memory, Psychology, and Second Language Learning / M. Randall. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2014. – P. 5–8.

21. Rixon S. Investigating Current Rationales and Systems for the Teaching of Early Reading to Young Learners of English / S. Rixon. – University of Warwick, 2015. – P. 10–16.

22. Weegar M. Comparison of Two Theories of Learning : Behaviourism and Constructivism as Applied to Face-to-face and Online Learning / M. Weegar. – University of Minnesota, 2014. – 57 p.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

23. Cambridge Dictionary [Electronic Resource] / Cambridge University Press. – Access mode : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english>. – (02.06.2020).

24. Dictionary.com [Electronic Resource] / Dictionary.com. – Access mode : <http://www.dictionary.com/browse/moodle>. – (02.06.2020).

25. Oxford English Dictionary [Electronic Resource] / Oxford University Press. – Access mode : <https://en.oxforddictionaries.com/definition/gamification>. – (03.06.2020).

26. Your Dictionary [Electronic Resource] / LoveToKnow, Corp. – Access mode : <http://www.yourdictionary.com/mooc>. – (03.06.2020).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

27. Duolingo [Electronic Resource] / Duolingo. – Access mode : <https://uk.duolingo.com>. – (05.06.2020).

28. Esllgamesplus [Electronic Resource] / Esllgamesplus. – Access mode : <https://www.esllgamesplus.com>. – (03.06.2020).

29. Fluentu [Electronic Resource] / Fluentu. – Access mode : <https://www.fluentu.com>. – (03.06.2020).

30. Gamestolearnenglish [Electronic Resource] / Gamestolearnenglish. – Access mode : <https://www.gamestolearnenglish.com>. – (05.06.2020).

31. Harward University [Electronic Resource] / Harward University. – Access mode : <https://www.harvard.edu>. – (01.06.2020).

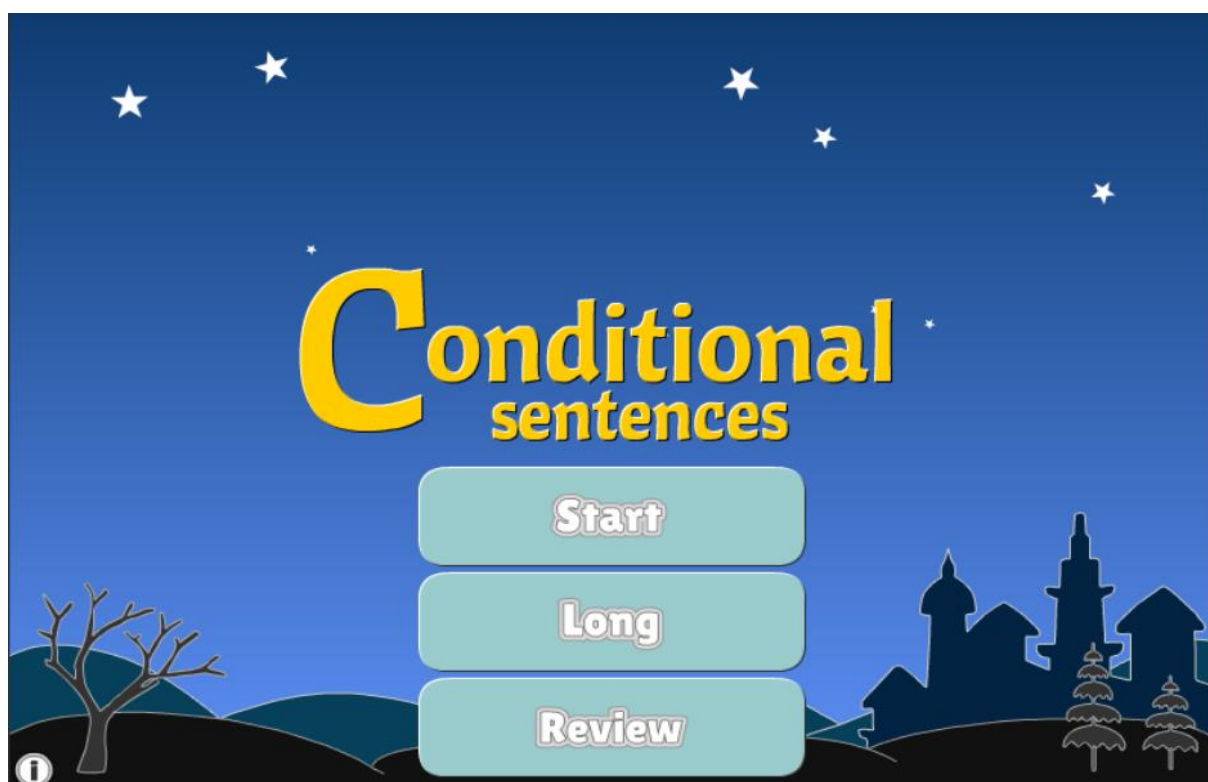
32. Learnenglish [Electronic Resource] / Learnenglish. – Access mode : <https://learnenglish.britishcouncil.org>. – (05.06.2020).

33. Lingualeo [Electronic Resource] / Lingualeo. – Access mode : <https://lingualeo.com/ru>. – (05.06.2020).

34. Puzzle English [Electronic Resource] / Puzzle English. – Access mode : <https://puzzle-english.com>. – (01.06.2020).

ДОДАТОК А

Головна сторінка додатку «Gamestolearnenglish»

Продовження додатка А

Вправа «Conditional sentences», додаток «Gamestolearnenglish»

Score 3500

If it is windy,
.....

then you suntan will
fly a stronger
then get a
kite then

Вправа «Conditional sentences», додаток «Gamestolearnenglish»

Score 6100

If it is windy,
then fly a kite.

you suntan will
stronger
then get a
then